

a jó író bárhol megtalálja a helyre jellemző sajátosságot, amit hozzá kell adnia a szövegéhez, hogy az olvasót szórakoztatva és elgondolkodtatva csaknem örökérvényű állításokat tehessen. Az író bárhol írhat, bárhol élhet, könyvének jobb esetben időbeli kiterjedése van.

A könyvről és az olvasásról sok író sok okos gondolatot mondott már, melyet időről időre érdemes újra elővenni, tudatosítani, aktualizálni. Olyan remek alkotók is visszanyúlnak elődeik mondataihoz, akik máskülönben maguk sincsenek híján az eredetiségnek, a pontosságnak és a nyílt szókimondásnak. Az idézés tiszteletet fejez ki, egy hagyomány örökségének a fölvállalását. A tavalyi pesti könyvheti megnyitón Esterházy az olvasásról Márai sorait idézte. Esterházynek, mondhatni, vérében volt a történelmi léptékű idézés, az intertextualitás. Irodalmi karrierje is itt indult, az *Alföld* folyóiratnál. Találomra most tőle választok egy mondatot, szabadon: „Bizonyos szint fölött bizonyos szint alá nem megy az ember”. Mi pedig olvasóként, gondolkodóként higgyük el, hogy mindenkor, a mindenkori jelen kuszaságában és kiábrándító valóságában is van olyan szint, amit el lehet érni, amiben morálisan is lehet élni. Mert engem a remekművek, legyenek azok a szenvedés ihlette versek, virágnyelven született történetek, vígjátékba oltott tragikus szcénák – rég meggyőztek arról, hogy az irodalom nemcsak megemel, de végzetes pillanatokban akár meg is menthet.

Ha teher alatt nő a pálma, akkor a magyar irodalom pálmája újra növekedésnek indult; úgy vélem, megint egyre fontosabb lesz a vers, a próza, a dráma. Ezen műnemek bármelyike képes arra, hogy valami fontosat, lényegeset, igazat mondjon, tükrözzön vissza arról a korról, amelyben a kádenciák, a mesék és a jelenetek keletkeztek. Szabad lélekből, bátor szellemmel. Ehhez kívánok mindannyiunknak remek könyveket!

Az Ünnepi Könyvhetet megnyitom!

„Nincs elszalasztott lehetőség”

PAPP ANDRÁSSAL HERCZEG ÁKOS BESZÉLGET

Szeretettel köszöntöm az Ünnepi Könyvhet résztvevőit és a rendezvény díszvendégét, Papp András író. A megnyitóbeszédében említetted, hogy az íróvá válás mindig olvasóvá válással kezdődik. Felvetődött bennem, hogy a Te olvasóvá, illetve íróvá válásod vajon hogyan történt. Emlékszel olyan meghatározó olvasmányélményre, ami után nem tudtál nem olvasóvá (és íróvá) válni?

Nálam is így történt, gyermekkorban kezdődött, ahogyan arra utaltam. Nekünk otthon nem volt házi könyvtárunk, csak néhány könyv, úgy két kisebb polc, ami elfért a szekrény sor bárszekrényében, mintegy az italok helyén, a családi fotók gyűjteménye mellett. Volt ebben minden, tudatos válogatásnak, így utólag, aligha nevezhetném, mert sem dísz, sem éltetője nem volt a könyv az otthonunknak. Nem volt színes gerincű könyvsorozat, és nem volt egy szerzőtől sem összkiadás. De

volt két hatalmas, nekem irtózatosan vastagnak tűnő könyv: egy *Értelmező kézi-szótár* és egy fotókkal, rajzokkal is ellátott *Kislexikon*. Gyakran forgattam ezeket, főleg az utóbbit, ami méreténél és részletgazdagságánál fogva elgondolkodtatott: a szócikkek sokasága a világ teljességének illúzióját keltette, s nehezen hittem, hogy ennél alaposabb leírás is létezik. A nyolc évvel idősebb nővérem vezetett be a könyv birodalmába, a könyvtárba. Kezdetben, amikor még óvodás voltam, ő kölcsönzött ki főleg képeskönyveket, majd iskolásként már egyedül jártam. Néhány éve író-olvasó találkozón voltam ebben a könyvtárban, és a rendezvény végén a könyvtáros hölgy átadta nekem az egykori olvasójegyet. Elég szürreális volt, hogy ennyi idő után is fennmaradt, a kölcsönzési dátumok mintegy nyomok voltak – könyvcímek nélkül. Persze emlékszem meghatározó olvasmányélményekre, ezeket az Ünnepi Könyvhéten az írók általában bele is szokták venni a szövegeikbe, én most kihagytam, de ha rákérdeztél, említék néhányat. Mindenféle dolgok érdekelték, például a repülőgépekről szóló könyvek, most felülrik bennem egy *Bajusz* című könyv, aztán eszembe jut *A kiskutya és a nagy kutya* című regény, amely kutyabarátságról szóló történet, és engem akkor szíven talált. Olvastam Fehér Klárát, Török Sándort, Defoe-t, volt egy nagy hatású Maupassant-novella élményem, ám az igazán tartós hatás később keletkezett, és természetesen az indián könyvek okozták. Tavaly itt hallhattuk, hogy Térey Jánosnak is az indiánregények jöttek be először meghatározó olvasmányélményként. Nekem is, például a *Winnetou*. Amikor a végére értem, újrakezdtém, aztán megint újrakezdtém, majd megint újra. Tehát többszörös újraolvasó vagyok. Úgy tűnik, akkor dőlt el, hogy nemcsak maga az olvasmány élménye, hanem az újraátélhetősége, újraértelmezhetősége is fontos. Ezután jöttek a Verne-könyvek, a Delfin-könyvek, aztán a szépirodalom. Először a külföldi, aztán a magyar, majd a kortárs szépirodalom.

Továbblépve, de még kicsit az indulásnál maradva, az íróvá válás folyamatában elkerülhetetlen, hogy a mesterekről valamilyen módon le tudjon válni a fiatal pályakezdő. Ez neked hogyan ment? Mennyire voltak ezek a játszmák számodra bizonyultak az első egy-két könyv idején?

Azt érzékeli az ember, amikor elkezd írni, és olvassa a kortárs szerzőket, hogy van egyfajta irodalmi hagyomány, sőt többféle irodalmi hagyomány is van, és valamilyen viszonyt ki kell alakítani ezzel. Vagy nem foglalkozik vele, megtagadja, és akkor csinálja, ahogy tudja, megy a feje, elképzélése után, és az, amit gondol, vagy bejön, vagy nem. Vagy pedig tudatosan is vállal valamiféle örökséget, ami a hagyomány része. A nyolcvanas évek végén még erősen érződött, akár itt Debrecenben is, a népi-urbánus ellentét. Én ezzel a hagyománnyal nem tudtam mit kezdeni. Ha a nagy szellemi elődöket nézzük, nekem azok a *Nyugat* írói voltak, ilyen értelemben nagyon lazán hozzájuk kapcsolódom. Az akkori kortársak közül még élt Ottlik, aki nagyon fontos volt íróként, emberként. Olvasmányélményből kiindulva lett aztán még Mészöly Miklós, Nádas Péter, Esterházy Péter és Hajnóczy Péter meghatározó szerző a hazaiak közül. Intellektuális izgalmat azok a művek jelentettek, amelyek az elbeszélés határait feszegették kísérletező módon, és ha mindez nyelvi megformálásában és az újszerűen konstruált történetben megnyilvánult. Az

említett szerzők mindegyikének van ilyen alkotása, és pályakezdőként magam is az új utak keresésében láttam az üdvözítő megoldást. Éreztem, hogy rutinból működtetni én nem tudnám a szöveggyártást. Ez nekem nem menne. Márpedig ha eltalálsz egy írói hangot, és lesz egy akármilyen attitűd, poétikai stíl, akkor megvan a veszélye, hogy azt hosszan tudod működtetni, ami által önismétlővé válhatsz és kiüresedhetsz. Amilyen jó lehet kezdetben, éppoly terhes lehet később, és nem csak a saját írói fejlődésed szempontjából, hanem az értelmezői közeg felől is, hiszen az irodalmárok szeretik az egyértelműen azonosítható, analizálható, interpretálható poétikát, amelynek homogenitásával szemben áll a kísérletezők újszerűsége, ami inkább hullám-természetű – nehéz megfogni, folyamatos mozgásban van, és van temetni való mélysége, feledhetően felesleges futamokkal, és vannak fantasztikus csúcsai, amelyek sodró lendülettel visznek valahová. Rutinos szerzők esetében az értelmezői és az olvasói közeg is foglyul ejti kicsit az író. Kortársként egyébként is másképp tekintünk a kortárs művekre, csak utólag kerülnek helyükre a dolgok, kortársént kicsit az író személye is zavaró. Kevés ugyan arra az esély, hogy az eredeti megközelítések valamelyike méltó figyelmet kapjon, vagy hogy iskolateremtő módon hasson és működjön az alkotó életében, de az irodalomtörténet fordulópontjait többnyire mégis ezek a merőben szokatlan művek jelentik, s nem a kézműves mesteremberek korrekten rendben lévő alkotásai. Nekem éppen a frissesség megőrzése érdekében is szükségem van arra, hogy kitaláljak dolgokat, hogy kreatívan álljak a szavakhoz, a mondatokhoz, a történethez, hogy valami mást próbáljak csinálni mindig, mint amit előtte csináltam. Valami öröme nekem is szükségem van munka közben, és ezt leginkább a felfedező, számomra is meglepetéseket tartogató írásban találom meg. Az elvégzett munka örömenél is nagyobb az, mikor a fejemben összeáll a történet, amikor képről képre és bekezdésről bekezdésre látom a dolgok helyét, tudva azt is, hogy írás közben még sokat alakul. Az öröm másik forrása épp az átalakulás mikéntje, hogy a teljesen soha ki nem talált történet menet közben a saját törvényei szerint alakul, s jönnek olyan mondatok, amelyekre egyáltalán nem számítottam. Tehát előre kitalálni azért sem lehet mindent, mert csak a leírt mondat lehet az a hívó mondat, amivel megtalálhatom a legjobbat és a legpontosabbat, a soron következőt.

A Vadpénz című köteted végén jelent meg egy veled készült interjú, amit Térey János készített, abban azt mondd: „Bennem pályakezdőként egyszerre volt a főlénkség és magabiztosság kettőssége.” A formabontás és bátorság, ami írásaid alapján úgy tűnik, jellemez téged. Ezt értetted a magabiztosság alatt? Mi lenne akkor a főlénkség?

Ahhoz, hogy valaki valamiben valamilyen magabiztosságot szerezzen az élet bármelyik területén, a külső visszajelzés csak egyfajta megerősítés. Ez önmagában szerintem kevés. Magadban kell azt hinned, elhinned, hogy van spiritusz, és akkor talán már a külső visszajelzés, sem a negatív, sem a pozitív, nem tud úgy befolyásolni, hogy saját meggyőződéssel ellentétes dolgokat csináljál. Nekem kellett azt elhinni, hogy az én agyam, gondolkodásom, szemléletem valóban *írótudatszerű*. Akkor is, ha éppen nem írok, ha éppen semmit sem csinállok, mert akkor is szívom magamba a dolgokat, amelyek talán évek múlva, valamikor, valahol fontosak

lesznek. Mindent megfigyelek, átvilágítok, analizálok, mindent rögzítek, és persze felejték is. Nem az én személyes életem fontos, amit egyébként is a megfigyelői pozíció miatt a sajátomon kívülinek érzek, hanem a leírt, az átszűrt valóság, ami így lesz mégis fontos és személyes. Amíg idáig eljut az ember, rengeteg kételye, kétségbeesése támad. Nem a kritika vagy a kiadott könyv avat íróvá, hanem az, hogy én elhiszem, az vagyok, és nincs más választásom, ezt mérte rám a Jóisten, ezt fogom csinálni. A kétség és a kétségbeesés együtt jár a biztos tudással és hittel. Ez az a kettősség, amire gondoltam.

Ez a belső megerősödés az 1997-es, Te beszállsz a bárkába című második könyved írása idején már megvolt?

Azzal már igen, a második könyvvel.

Érdekel az is, hogy mi módon láttad meg Noé valóban nagyon izgalmas történetében a kidolgozható szépirodalmi anyag lehetőségét. Számomra ugyanis nem evidens, hogy egy kezdő író éppen az özönvíz utáni események elgondolásába fogjon.

Ez egy 20 évvel ezelőtti történet. Abban az időben sok apokrif történetet olvastam, és bejártam az egyetemre apokrif szövegekről szóló előadásokat hallgatni. Alaposan tanulmányoztam a *Bibliát* is, és találtam néhány érdekességet, amelyekre a teológusok máig se nagyon adtak magyarázatot. Ezek általában a kinyilatkoztatás nehezen értelmezhető esetei, mint amilyen mondjuk Mózes és Áron kettőse: a testvérpár egyike kapja, a másik pedig továbbadja a kinyilatkoztatást, ezért van Áron Mózes mellett, minthogy az utóbbi nem nagyon tud beszélni. Ezékiel prófétának szintén volt egy különös és hosszú némasága, megnémította az Isten, holott prédikálnia kellett volna, így csak jelbeszéddel közvetíthette a kinyilatkoztatást. A szövegértelmezésnek nincs se eleje, se vége, és ekkor előjöhethet az írói fantázia, hogy mi történhetett ott, azon a szentséges helyen, ezzel a szentséges szöveggel. Noé történetében elgondolkodtatott az utazás ideje is, az a 300 nap, amíg megfeneklik a bárka. Arról nem tudunk, mi történt a bárkában az utazás alatt, amikor megsemmisült egy régi világ, és jött egy új világ, ami már a mi világunk. Egyébként az eredettörténetek is erősen foglalkoztattak. Egy másik akkori novellában Ádám és Lilith történetét írtam meg. Noé története egy olyan különleges eredetmítosz, ami már nem a kezdet kezdete, hanem a kezdet újakezdése, az új világunknak a keletkezéstörténete – ezt próbáltam elképzelni, és ebben a kisregényben megírni.

Ez a kötet a József Attila Kör gondozásában jelent meg. Ha az ember megnézi, hogy a kilencvenes években kik jelentek meg az akkori JAK-füzetek sorozatában, akkor láthatjuk, hogy a legfontosabb kortárs alkotóink egész sora ott és akkoriban debütált. Ez egy nagyon meghatározó generációs tapasztalat is lehetett. Utólag úgy tűnik, hogy egy erős mezőny nőtte ki magát, a tatai táborokról pedig azóta is legendák zengenek. Neked mennyire volt fontos az írói önszemléleted szempontjából a '90-es évek közepe táján a JAK-ban lenni és az, hogy ezekkel az alkotókkal lehetett egy közösségben?

Igen, meghatározó erejű tud lenni a generáció, hogy életkorodnál fogva kikkel hoz össze a sors, ami a „tájékozódás idején” képes befolyásolni a szemléletedet. Egykorú társaiddal evidens módon értitek egymást, nem kell kérdés és magyarázat, minden világos, a legőszintébb barátságok is ezekből a kapcsolatokból lehetnek, és a legőszintébb véleményeket is tőlük kaphatod a szövegeidről. Kerülhetsz jó barátságba idősebb szerzőkkel is, de az egy másik generáció, szimpátián alapuló kollegiális viszony lehet kettőtök között, a saját generációd valahogy a te közeged. Tatán több generáció sokféle alkotója jött össze, máig fontos emberek jelentős részét ott ismertem meg, a másik részét meg természetesen itt, Debrecenben, az Alföld Stúdióknak köszönhetően. A József Attila Kör kiadott könyvei akkor is, és úgy gondolom, ma is fontosak, presztízsertékűek.

Sok alkotót említhetnénk, akinek nem nagyon telik el úgy öt-hat éve, hogy ne tegyen le új könyvet az asztalra. Ebhez képest neked 1997 után hét évet kellett várnod a következő, a Suttogó című elbeszélésköteted megjelenésére. Kíváncsi vagyok, hogy mi volt ennek az oka? Nem volt kész anyagod, amit leadtál volna? Vagy egyszerűen benned nem dolgozott a megjelenési kényszer, amit azért sokszor lehet tapasztalni másoknál?

Ez az utolsó mondat nagyon fontos. Van egy határozott pillanatom arról, amikor lepergett előttem egy könyv megírásának és megjelenésének története. Én ezt láttam egy percben összesűrítve, minden lehetséges vonzatával együtt. És valahogy akkor történt valami elengedés, amit egy lehetséges mű jelentett inspirációval, motivációval és becsvággal együtt, vagyis hogy nem kell mindenáron akarni, vagy megfelelni bárkinek is. Annak sem, hogy ideje lenne újabb könyvet kiadni. Ne érezek lelki furdalást, ha egy nap írás nélkül telik. Az elengedésnek ebben a pillanatában benne volt a szabaddá válás. És igen, felszabadultabbá váltak a napjaim, könnyedebbé és örömtelibbé a munka. Lazábban álltam hozzá, dolgoztam tovább. Lett volna kiadni való anyag, csak akkor úgy gondoltam, hogy regénnyel kellene megjelennem. Születtek drámák, operalibrettó, novellák, esszék, kiállítási megnyitótól kezdve nekrológokig, könyvkritikákig, tehát nagyon sokféle szöveg. A tavaly megjelent *Vadpénzen* kívül legalább egy hasonló vastagságú könyvet lehetne kiadni ezekből a szövegekből. Az alkotás nem állt meg, ha nem is azon a magas intenzitású hőfokon működött mindig, mint ami napi gyakorlatban egy írótól elvárható volna.

A Suttogó egyik novellájában ezt mondja az elbeszélő: „mi a történet – a megtörténtek elmondása, vagy a meg nem történtek elmondása”. Ezen lamentál egy alapvetően lassú szövésű és önmaga körül sokat gondolkodó elbeszélésfolyam. Szép metareflexív gondolata is lehetne ez a Te elbeszéléstechnikádnak: nálad a lényeg mintha mindig a megtörténhetően, az elmondhatón túl lenne. Valóban lehet így is érteni ezt a szövegrészt?

Igen, pontosan így lehet érteni. Az elbeszélés nehézsége – ahogy ezt már Ottlik is nagyon pontosan megírta, és a számomra fontos alkotóknál, Proustnál vagy Mészölynél is előjön. Az elbeszélés nehézsége nem csak annyi, hogy mikortól, honnan kezded, kiválasztva a helyszínt, a szereplőket, hanem egy inspiráló történet-

mag és gondolatcsíra kibonthatóságának a mikéntje. Ez szerintem kizárólag ösztönös arányérzéken múlik. A téma mondanivalóhoz való hajlítása, alakítása. Minden más már nagyon is tudatos döntések sorozata. Valahogyan a szándéknak és a történetnek találkoznia kell, s ha ez sok töprengés után szerencsésen bekövetkezik, akkor mondom, hogy összeállt, amit már csak le kell írnom. Múltkorában jutott eszembe az a hasonlat, hogy a történetformálás olyan játék, beleértve annak kisebb egységeit, jeleneteit, bekezdéseit, mintha különböző alakzatokat forgatnék a Tetrisben, hogy a helyükre kerüljenek. Látom az üres részeket, és úgy kell építkezniem, hogy a hiányt kitöltssem. Ha ez sikerül, lerobban egy sor. Újabb sort építetek. És ha kész, eltűnik a sor, de jön a következő. Úgy készül, hogy a folyamatosan felmerülő hiányokra kell választ találnom. Ez a játék egyszerre szórakoztató és idegesítő. Egy írás lehetséges technikai és formai megvalósítása, ennek végiggondolása nagyon sok paradoxont is szül, és új gondolatot is teremt, amelyeket érdemesnek tartottam megőrizni, esetleg beleszöni egy-egy elbeszélésbe. Ezek az esszéisztikus, filozofikus gondolatok az írás meditatív részéből származnak, annak reflexív hozadékai.

Lehet azt mondani, hogy az elbeszélés nehézsége, amit az előbb említettél, az oka annak, hogy terjedelmesebb, nagyobb lélegzetű prózai mű nem jött még létre? Vagy mi lehet az oka, hogy az igazi nagyregény még mindig várat magára?

Várat, noha vannak elképzeléseim, tervem, jegyzeteim. Több témám is van, egyszer majd leülök, és megírom. Az egyik ilyen szöveghalmaz, amit a napokban elövettem, száz oldalával kisregény-terjedelmű, egy éven keresztül jelent meg a *Beszélőben*. A tizedik rész után abbamaradt, mert ennyire szólt a lap felkérése. A sorozat önmagában regényszerű, és amikor befejeződött, az írást is abbahagytam, mert éreztem, nem áll össze, részeket tudnék még működtetni, de egészében nem tudnám megoldani. Most beleolvastam, és láttam, hogy ezzel az anyaggal lehetne mit kezdeni.

Jelenleg azonban úgy tűnik, hogy mégis a tárca az egyik kedvenc műfajod, tehát nemhogy a regény felé haladnál, hanem inkább a kisebb terjedelmű munkák kötetnek le. A tárca a szépirodalom és a publicisztika közt félúton lévő műfaj, amit lehet szépirodalmi igénnyel művelni. Egyfajta pillanatnyiságot fejez ki, a megvalósítás módja viszont felfelé húzza: a Vadpénzre jellemző, hogy megemeli az adott egyszeri, efemer jelenséget, és képes megmutatni benne az állandót. Érdekelne, hogy miért fordultál a tárca felé. Volt ennek praktikus oka, nevezetesen hogy a rövidprózával könnyebb érvényesülni, hamarabb elkészül az adott munka? Esetleg volt erre irányuló felkérés? Vagy egyszerűen olyan témát találtál magadnak, amit ebben a formában tudsz igazán megragadni?

Nagyon jó műfaj, én szeretem, mert viszonylag rövid idő alatt összeállnak a dolgok. Bár vannak izgalmas pillanatai, főleg amikor közeledik a leadás határideje, és mondjuk üresnek érzem a fejem. Az a tudat akkor csöppet sem nyugtat meg, hogy úgylis rá fogok jönni a megoldásra. Mert tényleg rá fogok jönni, és időben el fogok készülni. Úgy tűnik, hogy mégis van valami rutin, ami biztonságot ad, ami meg-

hozza az utolsó pillanatban a megfelelő megoldást, a lehető legjobb megoldást. De ekkor már százötíz százalékon kell pörögni. A tárcák többnyire felkérésre születtek. Egy évig az *Élet és Irodalom* tárcarovatának is írtam, és akkor ki kellett találni, hogy egy éven keresztül hogyan lehet ezt működtetni: mindig más és más történetet vesz elő az ember, vagy pedig megpróbál egy történetet elosztani, kisebb egységekből építkezni. Én az utóbbi mellett döntöttem, amiből egy tárcaregény keletkezett. A tárca azért is jó műfaj, mert témákat lehet aktualizálni, mert gyors reagálású, és ami fontos a tárca esetében, hogy mindig van egy csavar, vagy akár kettő is, ami váratlanságélményt okoz. A fordulat nem a megszokott irányba viszi a végkifejlet felé tartó olvasót.

A Vadpénz számos írásáról elmondható, hogy az elidőzésre, tehát nem feltétlenül gyors olvasásra hív fel. Sokszor fontos eleme a szövegnek a megfigyelés, és maga az az esemény, melynek során a szemlélődő előtt feltárul valami lényeges a hétköznapi jelenségek mögött. Valóban erről van szó? Hogyba kellően összpontosítunk a környezetünkre, akkor észrevesszük azt a valamit, ami megírásra érdemes? Hogyan találász rá a témáidra? Vagy valóban csak a megfigyelés a fontos?

Részben talált tárgyakról, témákról van szó. És igen, meditatív, szemlélődő alkat vagyok, aki mindent megfigyel. Azt is, amit nem kellene. Érdemes az embernek a figyelmét, a koncentrációját tesztelni, el tudja-e mondani, hogy éppen itt a téren, egy adott pillanatban hányan vannak jelen. Ha a rendőrség személyleírást kérne bárkiről, el tudná-e mondani, hogy az előző percben kit láttál, milyen ruhát viselt, milyen színű volt a haja, milyen magas volt. Tehát ezekre valahogy kondicionálja magát az ember, anélkül hogy konkrétan szüksége volna rá. De valamikor, valahol mégis szüksége lesz rá, ezekből a hétköznapi helyzetekből, semmitmondó szituációkból, közömbös emberekből majd valahol helyzetek és jelenetek lesznek minden más egyéssel együtt, a lehető legnagyobb részletgazdagsággal. A talált történeteket az élet hozza, mindig találok benne egy olyan motívumot, ami miatt nekem érdekes lesz. Jobb esetben leírok néhány mondatot egy cetlire, és még jobb esetben valamikor előveszem, megírom, kidolgozom.

Szoktál emlékezni arra, hogy mit is jelentett akkor neked az a szituáció, sikerül megőrizni valamit belőle?

Szép lassan vissza tudok helyezkedni. De a feljegyzett dolgok legtöbbször, mivel rögzítésre került, hajlamos vagyok elfelejteni, így törlődik is egy kicsit. Türelmesnek kell lennem, és akkor visszajön. A legrosszabb viszont az, amikor jól anekdotázó, irodalomtól egyébként távol élő embereket hallgatok, azoknak a mondatait kellene megmentenem. De mivel se papír, se toll nincs a közelemben, ezek nagyobb része általában el szokott veszni. Még ha memorizálom is, már nem tudom úgy előhívni, vagy szó szerint idézni, hogy jó legyen. És mindezzel együtt a szituációt is reprodukálni kellene, ami a papíron már egészen másképp jön le.

Mindenkinek megvolt az elképzelése, mit is akar kezdeni az 1956. október 30-ai Köztársaság téri eseményekkel, aztán egyeztetetek? Hosszas együttgondolkodás előzte meg, vagy külön utakon indultatok el, hogy aztán keresztezzétek egymás útját?

A témaválasztás után természetesen közösen gondolkodtunk, dobtunk föl ötleteket s készültünk alaposan források tanulmányozásával. Amíg nem állt össze teljesen, voltak vitáink, később egyszerűen a mondat és a történet vált fontossá. Tudtuk, hogyha be akarjuk fejezni, akkor csak ezekre kell figyelni, és nem számít, kié egy-egy ötlet, megírt jelenet vagy a jelenetben az egymáshoz kapcsolódó mondatok. Nem ment volna nélküle, mint ahogyan nélkülem sem, ezért közös. Nádasdy Ádám „Kazamatov testvérek”-nek nevezett bennünket. Találó szójáték, mert a közös alkotás teremtette bizalom a testvérek időálló bizalmához hasonlatos. Íróknál ritka a közös alkotás. Meg kell nyílni teljesen, kicsit olyan, mint a közös élveboncolás: nemcsak szemtanúja vagyok az ő műhelyének, hanem részese is az éppen születő mondatnak. És ő viszont. Ez egy nagyon intim szellemi közeg, íráskor nem csak magunkkal szemben vagyunk kíméletlenül őszinték, hanem ebben a helyzetben a másikkal is. Nyilván ehhez is kellett mindkettőnk részéről bátorság, nemcsak a drámához. Mi sem tudtuk az elején, hogyan fog működni, ezt nem lehet kitalálni, de megvolt bennünk az elszántság, hogy közös művet hozunk létre.

A gyakorlatban pedig úgy történt, hogy az előkészületek után lementünk a szigliheti alkotóházba, amikor vége volt a nyári szezonnak. A történet már megvolt, de a legfontosabb dolgokat, a címet, a dráma szerkezetét, a felvonásokat, egyes jeleneteket a lehetséges szereplőkkel ott találtuk ki. Egy hétig mászkáltunk meg boroztunk, leültünk a szép, csöndes őszi délután a várhegy alatti kávézóba, másnap egy sörözőbe, és mindketten külön-külön írtunk a füzetbe. Elindítottunk egy jelenetet, mintha mi magunk volnánk a szereplői, ő is mondott egy mondatot, én is mondtam egy mondatot: jó?, jó. Akkor maradt, és azt leírtuk. Másnap János a kéziratot az alkotóház írógépén letisztázta, később ugyanezt én vittem számítógépbe. Azt hiszem, három jelenetet ott meg is írtunk az elejéből, meg egyet a közepéből. Utána pedig a kijelölt csapás mentén haladva küldözgettük egymásnak a fájlokat, amiben egy-egy jelenet volt. Volt, hogy ő húzott ki valamit, volt, hogy én, máskor beleírtam, ő is beleírt. Néhány fontosabb szereplőnk emeltekben, versben szólal meg; vesszörökat én ugyan nem írtam, de küldtem Jánosnak prózai szöveget, és kértem, hogy fordítsa át jambusba, mert ehhez ő mégiscsak jobban ért. Különben innen pár méterre, a Csokonai Színház melletti Gödörben találtuk ki a témát, innen indult el. A Nagyerdőn sokat voltunk, főleg az Óvigadóban, János kéthetente jött Debrecenbe, én is mentem Pestre, de gyakran volt Szoboszlón is, igen sűrűn találkoztunk, vagy ha mégsem, akkor voltak az órás telefonálgatásaink. Az írás nagyjából egy évig tartott, de a közös munka mindennel együtt csaknem két évig.

Sokan tudják rólad, hogy Hajdúszoboszlón élsz, a fürdőben dolgozol. Mellette folytatod az írást, és időről időre jelennek meg munkáid. Minek köszönhető, hogy gyerekek, család és minden más tevékenység mellett mégis az életed része maradt az írás, hogy erről nem mondtál le az évek során?

Ha nem volna tehetség az emberben, kiderülne az elején, még fiatalon, és akkor pár év alatt abbahagyná. Írok, amikor tudok, de ez a „tudok” nem függ össze azal, hogy nekem állásom, családom van, a napi írásgyakorlástól nem egyéb bokros teendők térítenek el, így föl sem merül bennem, hogy erről vagy bármiről is le kellene mondanom. Van olyan író, aki tanárként csak a nyári szünetben ír. A produktum nem függ a napi rutintól, vagy az íróságod a megjelent könyveidnek a számától és gyakoriságától. Nincs elszalasztott lehetőség, nincs kihagyott írás sem. Majd amikor megérnek bennem a dolgok, amikor kész egy téma, és olyan a konstelláció, akkor megírom. Ez nem ihlet kérdése, hanem a határidő, amit gyakran lapoktól kapok, máskor meg magamnak állítok. A korábban említett elengedés pillanatában nem az írás elengedése volt, hogy többet nem csinálom, hanem a kényszer, hogy mindazt, amit addig csináltam, a jövőben szabadabban tegyem. Az inspiráció nem múlik, mert folyamatosan megragadnak témák, és a motiváció sem, hogy mondatokkal bíbelődve, történetek elmondásával fejezzek ki valami nekem fontosat.

A hely újralelkesítése

KEREKASZTAL-BESZÉLGETÉS A VIDÉKI IRODALOMSZERVEZÉSRŐL

Áfra János: Két elnök ül mellettem, Papp-Für János a Hajdúböszörményben működő Kertész László Hajdúsági Irodalmi Kör (KLHIK) elnöke alapítása óta, Korpa Tamás pedig a Fiatal Írók Szövetségének (FISZ) új elnöke – Antal Nikolettal közösen vezetik a szervezetet. Milyen tapasztalatokat tudtok magatok mögött, egyáltalán egy tapasztalt elnök milyen tanácsokat adna annak, aki most kezd egy szervezet vezetéséhez? Szabad egyáltalán ugyanazon a lapon emlegetni egy helyi jellegű és egy országos irodalmi csoportosulást?

Papp-Für János: Mielőtt megválasztották, inkább akkor adtam volna Tamásnak tanácsot, mégpedig azt, hogy ne induljon el a választáson. Viccet félretéve: jó ezt csinálni, hogyha az ember azt tapasztalja, hogy van értelme, és esetemben mégis csak így van. 2009-ben alakult meg Hajdúböszörményben a Kertész László Hajdúsági Irodalmi Kör – 50 alapító tag volt –, és azt kezdeményezték jó néhányan, hogy próbáljam meg én vezetni az egyesületet. Akkor azt gondoltam, hogy ha már én vezetem, akkor csináljunk is valamit. Pár év azért kellett ahhoz, hogy az alapvető anyagi és szellemi tőkét összefogjuk, és valamilyen pontosabb irányt is kijelöljünk az egyesület alapszabályában lefektetettekhez képest. Az egyik legnagyobb áttörés hat évvel ezelőtt volt, amikor megálmodtam a Hajdúböszörményi Írotábort (HÍR), ami kimondottan azért jött létre, hogy tehetséggondozással foglalkozhassunk. Fiatal, pályakezdő, leginkább középiskolás diákok részére hirdetjük ezt a tábort nyaranta. Az első írotáborban még kicsit családias volt a hangulat, azt hiszem 35–40 fő jött el, idén ez a szám már 130–140 körüli.

Áfra János: Azóta folyamatosan te vagy a szervezet elnöke, mennyire érzed ezt terhesnek, pontosabban az ezzel járó feladatokat, papírmunkákat, egyebeket, hiszen